

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

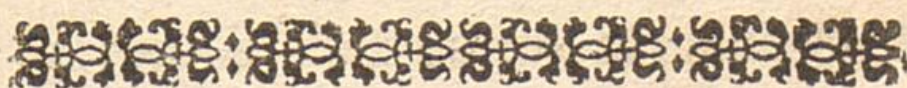
Tyrocinium Theologicum

Francolini, Baldassare

Herbipoli, 1710

Pars IV. de Facultate Canonica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39295

TYROCINII THEOLOGICI

PARS IV.

*In qua agitur de Facultate
Canonica.*

I.

HÆc ordinatim proponit & explicat Canones Conciliorum, Decreta, seu Responsa Pontificum, & sententias aliquas Patrum circa mores, ritusque ab Ecclesia custoditos: hæc enim omnia conflant Jus Canonicum; quod continetur quinque partibus, seu Codicibus. Primus dicitur *Decretum*, secundus *Decretales*, tertius *Sextus Decretalium*, quartus *Clementina*, quintus *Extravagantes*. His addi possunt sexto loco Bullæ omnes Summorum Pontificum in plures tomos à Laërtio

K 5

Che-

Cherubino & aliis sub Bullarii Romani nomine collectæ.

§. I.

De Decreto Gratiani.

2. **D**Ecretum, seu liber Decretorum continet summam Juris antiqui à Gratiano, Monacho Benedictino, ex diversis Conciliis, & summorum Pontificum, sanctorumque Patrum placitis collectam circa annum 1150. ad id etiam, ut quibusdam placet, collato studio ejusdem Discipuli Paleæ dicti, quò transcriptæ sint variæ auctoritates, quæ in Decreto reperiuntur, cum hac inscriptione *Palea*. Tres autem Decreti sunt partes. Prima continet distinctiones centum & unam, subdivisas in capitula, quæ ita citantur: v. g. cap. *Clericorum* dist. 5. Secunda continet triginta sex causas, quarum singulæ in quæstiones dividuntur, & quælibet quæstio in capita, seu capitula, quæ sic allegantur: ex. gr. Cap. *Nemo* 11. quæst. 3. In *ly* autem 11. subintelligi-

ligitur *Causa*. Post hanc secundam Decreti partem est Tractatus de Pœnitentia in quinque distinctiones digestus, cujus capita sic citantur, ex. gr. Cap. *Principium de Pœnitentia, dist. 2.* Tertia demum pars continet Tractatum de Consecratione, qui quinque similiter distinctiones habet, cujus capita sic citantur, ex. g. Cap. *Episcopus de Consecrat. dist. 4.*

§. II.

De Decretalibus.

3. **D**ecretales continent Litteras Pontificum ad Quæstiones tum in Conciliis, tum extrâ sibi factas decretoriè respondentium. Eas in unum tomum redegit S. Raymundus de Pennafort, Ordinis Prædicatorum, jussu Gregorii IX. qui eas postea confirmavit anno 1230. Dividuntur autem in quinque libros.

In primo libro agitur de munere ex officio Personarum Ecclesiasticarum. De Constitutionibus.

K 6

De

De Rescriptis.

De Consuetudine.

De Postulatione Prælatorum.

De Electione & Electi potestate.

De Translatione Episcopi vel Electi.

De Auctoritate & usu Pallii.

De Renuntiatione.

De supplenda negligentia Prælatorum.

De Temporibus Ordinationum.

De Scrutinio.

De Ordinatis ab Episcopo, qui resignavit Episcopatum.

De Ætate, & qualitate, & ordine Præficiendorum.

De sacra Unctione.

De Sacramentis non iterandis.

De Filiis Presbyterorum ordinandis, vel non.

De servis non ordinandis, & eorum manumissione.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.

De corpore vitiatis ordinandis, vel non.

De Bigamis non ordinandis.

De

- De Clericis peregrinis.
- De Officio Archi-Diaconi.
- De Officio Primicerii.
- De Officio Sacristæ.
- De Officio Custodis.
- De Officio Vicarii. (gati.
- De Officio & potestate Judicis dele-
- De Officio Judicis.
- De Officio Judicis ordinarii.
- De Majoritate & obedientia.
- De Treuga & Pace.
- De Pactis.
- De Transactionibus.
- De Postulando.
- De Procuratoribus.
- De Syndico.
- De iis, quæ vi metûsve causâ fiunt.
- De in integrum restitutione.
- De Alienatione judicii mutandi cau-
sâ facta.

In Libro secundo agitur de Ju-
diciis, & aliis, quæ ad judicia pertinent,
cujus tituli sunt:

- De Judiciis.
- De Foro competent.

K 7

De

De libelli oblatione.

De mutuis Obligationibus.

De Litis contestatione.

Ut lite non contestatâ non procedatur ad testium receptionem.

De juramento calumniæ.

De Dilationibus.

De Feriis

De Ordine Cognitionum.

De Plùs petitionibus.

De Causa possessionis & proprietatis.

De Restitutione spoliatorum.

De dolo & contumacia.

De eo, qui mittitur in possessionem causâ rei servandæ.

Ut lite pendente nihil innovetur.

De sequestratione possessionis & fructuum.

De confessis.

De procurationibus.

De Testibus & Attestationibus.

De Testibus cogendis, vel non.

De fide instrumentorum.

De Præsumptionibus.

De Jurejurando.

De

De Exceptionibus.

De Præscriptionibus.

De Sententia re judicatâ.

De Appellationibus, recusationibus,
& relationibus.

De Clericis peregrinantibus.

De Confirmatione utili vel inutili.

In Libro tertio agitur de rebus,
quæ ad Clericos & Ecclesias pertinent,
cujus tituli sunt

De Vita & honestate Clericorum.

De Cohabitatione Clericorum & mu-
lierum.

De Clericis conjugatis.

De Clericis non-residentibus in Eccle-
sia, vel Præbenda.

De Præbendis & dignitatibus.

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

De Institutionibus.

De Concessione Præbendæ.

Ne sede vacante aliquid innovetur.

De iis, quæ sunt à Prælatis sine consen-
su Capituli.

De iis, quæ sunt à majori parte Capi-
tuli.

Ut

Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

De Precariis.

De Commodato.

De deposito.

De emptione & venditione.

De locato & conducto.

De rerum permutatione.

De Feudis.

De pignoribus & aliis cautionibus.

De Fidejussoribus.

De solutionibus.

De donationibus.

De peculio Clericorum.

De Testamentis & ultimis voluntatibus.

De successione ab intestato.

De sepulturis.

De Parochiis & alienis parochianis.

De decimis, primitiis, & oblationibus.

De Regularibus.

De transeuntibus ad Religionem.

De conversione conjugatorum.

De conversione infidelium.

De

De voto & voti redemptione.

De statu Monachorum & Canonico-
rum Regularium.

De religiosis domibus ut Episcopo sint
subjectæ.

De Capellis Monachorum & aliorum
Religiosorum.

De Jure Patronatûs.

De censibus, exactionibus, & procu-
rationibus.

De consecratione Ecclesiæ vel Altaris.

De Celebratione Missarum & Sacra-
mento Eucharistiæ, & divinis Offi-
ciis.

De Baptismo & ejus effectu.

De Presbytero non baptizato.

De Custodia Eucharistiæ, Chrismatis,
& aliorum Sacramentorum.

De Reliquiis, & veneratione Sancto-
rum.

De Observatione Jejuniorum.

De Purificatione post partum.

De Ecclesiis ædificandis, vel reparan-
dis.

De Immunitate Ecclesiarum, Cœmi-
teri-

teriorum, & rerum ad eas pertinentium.

Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

In libro quarto agitur de rebus, quæ ad laicos attinent, cujus tituli sunt.

De Sponsalibus & Matrimoniis.

De desponsatione impuberum.

De clandestina desponsatione.

De Sponsa duorum.

De conditionibus apposis in dispensationibus, vel aliis contractibus.

Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere possint.

De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.

De conjugio leproforum.

De conjugio servorum.

De natis ex libero ventre.

De cognatione spirituali.

De cognatione legali.

De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ, vel sponsæ.

De consanguinitate & affinitate.

De

De frigidis & maleficiatis, & impotentia coëundi.

De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.

Qui filii sint legitimi.

Qui Matrimonium accusare possint, vel contra illud testificari.

De divortiis.

De donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortium restituenda.

De secundis nuptiis.

In libro quinto agitur de delictis, sive criminibus, & eorum poenis: ejus tituli sunt

De accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus.

De calumniatoribus.

De Simoniâ, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.

Ne Prælati vices suas, vel Ecclesias sub annuo censu concedant.

De Magistris, ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

De Judæis, Saracenis, & eorum servis.

De

De hæreticis & schismaticis, & ordinatis ab eis.

De apostatis, & reiterantibus Baptisma.

De iis, qui filios occiderunt.

De infantibus & languidis expositis.

De homicidio voluntario, vel casuali.

De clericis pugnantibus in duello.

De sagittariis.

De adulteriis.

De raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum.

De furtis.

De usuris.

De crimine falsi.

De sortilegiis.

De collusione detegenda.

De delictis puerorum.

De Clerico venatore.

De Clerico percussore.

De maledicis.

De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante.

De Clerico non ordinato ministrante.

De Clerico per saltum promot.

De

De eo, qui Ordinem furtivè suscepit.
De excessibus Prælatorum & subdito-
rum

De novi operis nuntiatione.

De privilegiis & excessibus privilegia-
torum.

De purgatione Canonica.

De purgatione vulgari.

De injuriis & damno dato.

De pœnis.

De pœnitentiis & remissionibus.

De sententia excommunicationis.

De verborum significatione.

De Regulis Juris.

4. Porro totum id, quod his quin-
que Decretalium libris continetur, ad
quatuor capita potissimum reducitur,
videlicet ad *Personas* Clericorum vel
laicorum, ad *Res* earundem persona-
rum, ad *Judicia* & *Actiones*, ad *Delicta*,
& eorum *Pœnas*. In primo libro agi-
tur de Personis Clericorum, & de mo-
dis, quibus eliguntur, transferuntur,
vel ab officio amoveantur. In secundo
libro agitur de Actionibus & Judiciis
Eccle-

Ecclesiasticis. In tertio libro de Rebus Clericorum & Ecclesiarum, & proinde etiam de honestate Clericorum, & de Sacramentis, quorum Clerici sunt ministri. In quarto libro agitur de statu laicorum, & proinde de iis, quæ ad Matrimonium spectant, & de iis, quæ ipsum antecedunt, vel sequuntur, vel comitantur. In quinto libro agitur de delictis & eorum pœnis. Allegantur Decretales hoc modo: C. *Etsi Judæos, de Judæis* hoc est, in Decretali, quæ incipit, *Etsi Judæos*: titulo de Judæis, vel sic *Extra, de Judæis, etsi Judæos*: hoc est, extra decretum Gratiani, tit. *de Judæis* in C. quod incipit *Etsi Judæos*.

§. III.

De sexto Decretalium, & aliis duobus.

4. **S**extus liber decretalium dividitur etiam in quinque libros & in eisdem Titulos, sed pauciores, nam quinque libri Decretalium continent Titu-

Titulos 185. Sextus vero decretalium habet titulos 77. Dictus est sextus quia editus est post quinque libros Decretalium à Bonifacio VIII. an. 1298. Continentur autem hoc tomo variæ epistolæ Pontificum, nempe ipsius Bonifacii, aliorumque, qui inter Gregorium IX. Decretalium collectorem, & ipsum Bonifacium VIII. floruerant, & duorum Conciliorum Lugdunensium sub Innocentio IV. & Gregor. X. celebratorum sanctiones. Dividitur is liber sextus in quinque libros, & hi in titulos, & capita, quæ sic allegantur. Ex. gr. Cap. *Alma Mater*, de sententia excommunicationis in sexto. Additur ly in sexto. Ne cap. sexti hujus libri confundantur cum capitulis Decretalium Gregorii IX.

6. Clementinæ sic dictæ fuere, quod contineant Constitutiones Clementis V. qui Bonifacio prædicto successit, seu potius Constitutiones Viennensis Concilii sub hoc Clemente

te celebrati. Has quidem idem Clemens colligi curaverat. Quia verò morte præventus publicare non potuerat, publicavit Joan. XX. dictus XXII. ejus successor immediatus an. 1317. Hæc etiam pars juris dividitur in quinque libros, & in eosdem Titulos; sed pauciores; nam solum continet titulos 53. qui sic allegantur. Ex.gr. *Clem. Si furiosus, de Homicidio*, hoc est, in Clementina, quæ incipit *si furiosus*. titulo *De Homicidio*.

7. Extravagantes demum dicitur quinta pars Juris Canonici, quia ejus Constitutiones sunt extra priores quatuor partes, ex quibus totum Jus Canonicum conflatum fuerat. Dividitur autem ista collectio in duas partes, quarum prima continet viginti Constitutiones prædicti Joannis XXII. Secunda pars continet alias extravagantes in quinque libros digestas, quæ dicuntur communes, quia sunt diversorum Pontificum. Illæ partis primæ sic citantur: ex. gr. *Extravag. Cum*

*Cum ad Sacrosancta. de Sentent. excommu-
nicat. Joannis XXII. Aliæ verò secundæ
partis ita citantur. ex. gr. Extravag.
super Gentes, de consuetudine.!*

§. III.

*De horum Librorum auctoritate
& Interpretibus.*

7. **Q**UAMVIS autem ex his quinque
partibus conflatum sit Cor-
pus Juris Canonici; non omnium ta-
men par est auctoritas, nam quatuor
posteriores partes continent decreta
Pontificum, vel Conciliorum habent-
ium vim condendi leges pro tota
Ecclesia; decretum verò Gratiani con-
tinet ex parte SS. Patrum sententias,
qui ut tales non habuerunt hanc po-
testatem. Præterquam quòd priores
illas quatuor partes compilari jusse-
runt, & confirmârunt ipsi Pontifices,
siquidem Decretales approbavit Gre-
gorius IX. sextum Decretalium Boni-
facius VIII. Clementinas Clemens V.
& Joannes XXII. Decretum autem
L Gra-

Gratiani non fuit sic approbatum: non enim illum tanquam librum legalem authenticavit Gregorius XIII. Pastoralis, quæ ei præfixa legitur, sed solum edi curavit & iussit, eo modo expurgatum, ut in posterum sine mendis, quæ in ipsum irreperant, legi posset.

8. In totum Gratiani decretum scripserunt sequentes DD. Guido de Bayfio dictus vulgo Archidiac. Bononiensis; Ægidius de Bellamera; Dominicus dictus à S. Geminiano, qui & ideo citari solet Geminianus; Joan. à Turrecremata Cardin. S. Sixti; Jo. Antonius à S. Gregorio, alio nomine, Præpositus Mediolanensis, & Card. Alexandrinus; Ludovicus Bologninus &c.

9. In quinque libros Decretalium scripsere Innocentius IV., Henricus aliàs Cardin. Ostiensis; Joannes Andreæ Bononiensis; Henricus Boich Leonensis; Ægidius Bellamera; Baldus de Ubaldis Perusinus; Franciscus de

de Accoltis Aretinus; Antonius de Butrio Bononiensis; Goffredus Tranenſis; Petrus de Ancharano Bononiensis; Jo. de Imola; Fortunius Garzias Hispanus; Andreas Barbatia Sículus; Philippus Decius Mediolanen.; Felinus Sandeus, Canonicus Ferrariensis, Auguſtinus Bertius Bononiensis &c.

10. In ſextum Decretalium ſcripſere Archidiaconus, Joan. Andreæ; Jo. Monachus; Petrus de Ancharano; Geminianus; Gulielmus à Monte Lauduno; Jacobus Fontanus; Philippus Francus Peruſinus; Ludovicus Gomezius &c.

11. In librum Clementinarum ſcripſere Bonifacius de Vitalinis; Petrus de Ancharano; Jo. de Imola; Abbas Panormitanus; Franciſcus de Zabarellis Cardinalis; Gulielmus à Monte Laudano, Andreas Barbatia; Jacobus Fontanus &c.

12. Alii verò ſcripſere in certos aliquot Juris Canonici Titulos, nempe

pe Didacus Covarr. scripsit Epitomen in totum quartum librum Decretalium. In eundem scripsit Jo. Antonius Præpos. Mediolanensis. Philippus Francus, & Jo. Ant. Præpos. Mediol. in Titulum de Appellationibus. Antonius Burgos Hispanus in Tit. de Emptione, & Venditione. Andreas Alciatus in Titulum de Præscriptionibus, & in Tit. de Jure Jurando Didacus Covarruvias in C. Alma Mater. De sent. Excomm. in 6. & in Clement. Si furiosus de Homicidio, & in Regulam, Peccatum, de reg. jur. in 6. & in Regulam, possessor malæ Fidei de regulis juris in 6. Marianus Sozinus Senior in Tit. de Judiciis, & in Tit. de foro comp. & in Tit. de libelli oblat. & in alios quosdam Tit. Petrus Paulus Parisius in Tit. de Probationibus, de Testibus, de Exceptionibus, de Præscriptionibus.

13. Ut autem Justinianus legibus civilibus contentis in Digestis, Codice,
dice,

dice, & Authenticis, seu Novellis præmitti voluit Instituta, quæ sunt velut Isagoge, seu Introductio ad studium Juris civilis, & quædam summa eorum quæ sunt scitu magis necessaria circa jus civile, ita Institutores Juris Canonici suas præmittere solent Institutiones Canonicas suamque Synopsim lectionibus ordinariis, quas deinde habent circa partem aliquam, seu Titulum prædictarum Decretalium. Hæc autem, ut optimè fecit Lancellottus secutus methodum institutorum Justiniani, dividi optimè solet in quatuor libros, quorum primus post præambulam disput. de jure canonico, agit de Personis Ecclesiasticis. Secundus de Rebus. Tertius de Actionibus & Judiciis. Quartus de Criminibus & Pœnis.

Disc. Quoniam fecisti paulo ante mentionem librorum continentium Jus Civile, nempe Digestorum, Codicum &c. velim hîc obiter aliquam eorum notitiam mihi præbeas.

14. *Mag.* Faciam brevissimè , ne extra chorum saltare videar. Igitur jus civile quoad libros pertinet , in quibus continetur , dividitur in tres partes , quarum prima constat tribus digestis , nempe Vetere , Infortiato , & Novo. Digestum vetus continet viginti tres libros ; Infortiatum quatuordecim ; Novum duodecim. Hæc prima pars continet Responsa veterum Jurisconsultorum , quæ Imperatorum nutu , & voluntate , legis auctoritatem obtinuerunt.

Secunda Pars Juris Civilis dicitur Codex , qui continet novem libros , in quibus habentur constitutiones , & Rescripta Imperatorum.

Tertia Pars dicitur Volumen , quod quatuor partibus constat , nempe Institutionibus Justiniani Imperatoris ; tribus libris Codicis , videlicet decimo , undecimo , & duodecimo ; (nam priores novem continet Codex) Authenticis Constitutionibus

bus ejusdem Justiniani Imperatoris,
& libro Feudorum.

Allegatur Jus Civile sex modis pro
sex ejus partibus : Primo modo sic:
L. si quis ex argentariis, §. 1. ff. de edendo:
& significatur, eam legem esse in ali-
quo ex quinquaginta libris Digesto-
rum, hoc est, in lege, quæ incipit : *Si*
quis ex argentariis. §. 1. in titulo de eden-
do. Secundo modo sic : *L. Minimè. C.*
de Episc. audient. hoc est in lege, cujus
initium est, *Minimè. in Codice, titulo de*
Episcopali audientia. Tertio modo sic :
C. de Agriculis & Censitis. L. Cum scimus.
lib. 11. Et significatur, eam legem non
esse in novem libris Codicis, sed in uno
ex tribus libris, qui habentur in volu-
mine. Quarto modo sic : *Authent. de*
Lenon. §. Sancimus. hoc est, in *Authent.*
de Lenonibus. §. Sancimus. Quinto mo-
do sic : *In lib. Feud. de prohib. Feud. alien.*
c. vel L. Quoniam. hoc est, *In capite vel*
lege, quæ incipit: Quoniam, in libro Feu-
dorum, Titulo de prohibita Feud. aliena-
tione. Sexto modo sic : *Instit. de Rer.*

Divis. §. Item ea. hoc est, In Institutionibus Justiniani. Titulo de rerum divisione. §. Item ea. Sed redeamus ad Institutum nostrum.

TYROCINII THEOLOGICI

PARS V.

In qua agitur de Theologia Morali.

I.

Acultati Canonicae affinis est & contermina Theologia Moralis; Quin hæc sine illa perfecta & absoluta esse non potest. Magna enim pars obligationum, quibus Fideles arctantur, ex Legibus Ecclesiasticis confurgit. Has ergo callere necesse est, qui humanas omnes obligationes (quod est officium Theologi morales) expendit. Hinc autem intelligis, qui sint hujus Theologiae Tractatus. Cum enim omnis